

УДК 336.22:330.322

Озерчук О.В.

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник відділу податкової системи
НДФІ ДНУ «Академії фінансового управління»

ПОДАТКИ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ В УКРАЇНІ

TAXES AND INVESTMENT CLIMATE IN UKRAINE

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто вплив податків на інвестиційний клімат в Україні. Досліджуються ефективність використання податкових пільг, а також аналізується динаміка прямих іноземних інвестицій та капітальних інвестицій у 2005–2014 рр. Розглянуто місце України у міжнародних та локальних рейтингах інвестиційної привабливості.

Ключові слова: податки, інвестиційний клімат, капітальні інвестиції, іноземні інвестиції, податкові пільги, рейтинги.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрено влияние налогов на инвестиционный климат в Украине. Исследуется эффективность использования налоговых льгот, а также анализируется динамика прямых иностранных инвестиций и капитальных инвестиций в 2005–2014 гг. Рассмотрена позиция Украины в международных и локальных рейтингах инвестиционной привлекательности.

Ключевые слова: налоги, инвестиционный климат, капитальные инвестиции, иностранные инвестиции, налоговые льготы, рейтинги.

ANNOTATION

The article looks at the impact of taxes on the investment climate in Ukraine. Tax relief effectiveness is examined along with the analysis of the dynamics of foreign direct investment and capital investment in 2005–2014. The position of Ukraine in the international and local investment attractiveness ratings is reviewed.

Keywords: taxes, investment climate, capital investment, foreign investment, tax relief, ratings.

Постановка проблеми. Інвестиції відіграють важливу роль у розвитку економіки будь-якої країни світу. Україна у цьому відношенні не є винятком, адже однією із умов її подальшого соціально-економічного розвитку, модернізації економіки та запровадження інноваційних технологій є залучення значних інвестицій. Інвестори визначають доцільність розміщення коштів у країнах світу, даючи оцінку інвестиційному клімату. Однією із передумов поліпшення інвестиційного клімату на сучасному етапі є формування податкової системи, яка б позитивно вплинула на економічне зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти дослідження впливу податків на інвестиційний клімат досліджуються у працях таких учених, як В. Геєць, Т. Єфіменко, Т. Затонацька, Ю. Іванов, І. Луніна, А. Соколовська та ін. Однак проблеми забезпечення сприятливого інвестиційного клімату потребують постійного розгляду, аналізу та вирішення.

Метою статті є дослідження впливу податків на формування інвестиційного клімату в Україні та визначення можливих напрямів його подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова нестабільність на світових ринках капіталу провокує загострення конкуренції між країнами у залученні інвестиційних ресурсів. Зважаючи на існуючу тенденцію перетікання інвестиційних ресурсів у країни, що розвиваються, перед Україною стоїть важливе завдання – створення сприятливого інвестиційного клімату, що дасть можливість посісти лідируючі позиції у залученні іноземних інвестицій.

Світова практика свідчить, що податки є дієвим інструментом впливу на інвестиційний клімат та на розподіл інвестиційних потоків між територіями та галузями економіки. Податкова політика через механізми звуження або розширення бази оподаткування; збільшення або зменшення податкових ставок; надання або скасування податкових пільг; введення нових податків або скасування існуючих може заохочувати або стримувати обсяги внутрішнього споживання, інвестиції, інноваційну діяльність, експорт та імпорт товарів і послуг, розвиток окремих галузей, регіонів та економіки в цілому.

Вважаємо, що за допомогою податкової політики держава може, по-перше, регулювати обсяги ресурсів, що спрямовуються на цілі інвестування, по-друге, сприяти оптимізації ризику та дохідності інвестицій на національному ринку. На нашу думку, найбільша проблема полягає в тому, щоб у кожному конкретному випадку при здійсненні державного податкового регулювання інвестиційної діяльності вона застосовувала той важіль, який би, по-перше, був максимально ефективний для даного регіону або галузі у певний момент часу; по-друге, узгоджувався із загальноекономічною ситуацією в країні та особливостями обраного регіону або галузі.

Аналізуючи вплив податків на інвестиційний клімат, варто більш детально його розглянути. Найпоширенішим в економічній літературі є трактування інвестиційного клімату як сукупності чинників економічного, політичного, правового та соціального характеру, які бере до уваги інвестор, ухвалюючи рішення щодо здійснення інвестицій. Поняття інвестиційного клімату відрізняється складністю і комплексністю й може розглядатися як на макро-, так і на мікроекономічному рівнях.

На макроекономічному рівні поняття «інвестиційний клімат» містить показники правового, політичного, економічного і соціального

середовища для інвестицій. Для потенційних інвесторів при проведенні аналізу політичної ситуації вирішальну роль відіграють: політика держави щодо іноземних інвестицій та захисту їхніх прав, участь держави у системах міжнародних договорів з різних питань, ступінь державного втручання в економіку, гарантування прав власності, прозорість та простота інвестиційного законодавства тощо.

На мікроекономічному рівні інвестиційний клімат проявляється через двосторонні відносини фірми-інвестора і конкретних державних органів, постачальників, банків, покупців, небанківських фінансово-кредитних установ, працівників, що є реципієнтами. На цьому рівні відбувається конкретизація узагальненої оцінки інвестиційного клімату в ході реальних економічних, юридичних, культурних контактів інвестиційної фірми з новим для неї середовищем.

Макро- і мікрорівні інвестиційного клімату сприймаються інвесторами як єдине ціле, оскільки, наприклад, практично будь-які законодавчі зусилля уряду по формуванню сприятливого інвестиційного клімату можуть бути заблоковані нормотворчістю місцевої влади, а зусилля на місцевому рівні по створенню пільгового господарського режиму для іноземних інвестицій найчастіше можуть нівелювати деякі недоліки загальноекономічного регулювання уряду [1, с. 46].

Стан інвестиційного клімату не є абстракцією, а має своє фінансове та правове значення, яке для інвестора полягає в очікуванні прибутковості інвестицій, а для країни, що приймає інвестиції – у реально отриманих інвестиційних ресурсах. На інвестиційний клімат у першу чергу впливає державна фінансова політика регулювання інвестиційної діяльності, однією із основних складових якої є податкова політика.

Основними показниками, які характеризують вплив податкової політики на формування інвестиційного клімату і, відповідно, на обсяги залучення інвестицій, є:

- загальний рівень оподаткування в країні;
- кількість податкових платежів;
- стабільність податкового законодавства;
- податкові пільги та преференції;
- податкове навантаження на стандартне підприємство тощо.

Аналізуючи вплив податків на інвестиційний клімат в Україні після імплементації Податкового кодексу, варто зазначити низку позитивних кроків:

- скоротилася кількість податків і зборів. Замість 29 загальнодержавних і 14 місцевих обов'язкових платежів Податковим кодексом запроваджено відповідно 18 та 5 податків і зборів. У процесі здійснення податкової реформи наприкінці 2014 року кількість податків та зборів внаслідок їх трансформації зменшилася до 11 [2];
- знизилася ставка податку на прибуток з 25% у 2010 році до 18% у 2014 та 2015 роках, що вивільняє додатковий фінансовий ресурс,

який може бути спрямований суб'єктами господарювання на інвестиційні цілі;

- запроваджено низку нових пільг з податку на прибуток для окремих суб'єктів господарювання за галузевою ознакою та видами діяльності, зокрема, для підприємств паливно-енергетичного комплексу, готелів, підприємств галузей електроенергетики, суднобудівної та літакобудівної промисловості, машинобудування для сільського господарства, виробників біоетанолу тощо. Проте внаслідок проведення податкової реформи наприкінці 2014 року майже всі податкові пільги з податку на прибуток було скасовано з 1 січня 2015 року;

- запроваджено податкові канікули на 5 років для малого бізнесу у вигляді нульової ставки податку на прибуток;

- підвищилась ефективність системи адміністрування податку на додану вартість: запроваджено автоматичне бюджетне відшкодування ПДВ та Єдиний реєстр податкових накладних (автоматична система зіставлення податкових зобов'язань та податкового кредиту в розрізі контрагентів);

- поліпшено систему адміністрування податків, зокрема удосконалено систему електронного документообігу, спрощено звітність по податку на прибуток, ПДВ та соціальним внескам;

- відбулося зближення бухгалтерської та податкової звітності.

Позитивним кроком щодо покращення інвестиційного клімату стало зменшення кількості внесків до соціальних фондів внаслідок прийняття Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», який запроваджує єдиний соціальний внесок.

Реалізація положень Податкового кодексу України щодо зменшення податкового навантаження та вдосконалення системи адміністрування податків сприяє збільшенню обсягів власних коштів підприємств, які можуть бути спрямовані на інвестиційні цілі, а також формуванню умов для зменшення масштабів тіньового сектору і, відповідно, збільшення податкових надходжень до бюджету. Разом з тим варто зазначити, що позитивні законодавчі новації щодо стимулювання інвестиційної активності в країні виявилися досить обмеженими на практиці. Серед причин, які нівелюють інвестиційний потенціал зазначених новацій, варто виокремити такі:

- галузева спрямованість податкових пільг, яка порушує принцип рівності всіх платників перед законом;

- використання таких стимулів, як механізм прискореної амортизації виробничого обладнання є суттєво обмеженим і призводить до вивільнення незначного обсягу інвестиційних ресурсів;

- надмірне загальне податкове навантаження, що перевищує реальні можливості економіки, робить Україну менш привабливою для

вкладання інвестиційних капіталів на фоні інших високорозвинених країн світу;

– недосконалість системи адміністрування податків та неоднозначне застосування законодавства;

– постійна зміна податкового законодавства.

Варто зазначити, що для покращення інвестиційного клімату та збільшення інвестиційних ресурсів в Україні податкова політика держави повинна бути послідовною, гнучкою, оперативно реагувати на актуальні потреби підприємницького середовища, кон'юнктуру економіки. Отже, подальше реформування та вдосконалення податкової системи України є надзвичайно актуальним.

Важливим інструментом податкової політики щодо заохочення інвесторів є податкові пільги. За допомогою цього інструменту держава спрямовує інвестиційні потоки у тому напрямі, який вважає пріоритетним. Ефективність надання податкових пільг для держави визначається зростанням обсягів податкових надходжень, створенням нових робочих місць, розвитком інфраструктури, збільшенням експорту, зростанням обсягів виробництва та інвестицій тощо.

Водночас запровадження нових галузевих пільг може призвести до відчутних фіскальних втрат, не забезпечивши підвищення конкурентоспроможності українського виробника. У таблиці 1 представлені сукупний обсяг і рівень втрат бюджету внаслідок використання податкових пільг в Україні, а також обсяг капітальних інвестицій та прямих іноземних інвестицій.

Як свідчить таблиця 1, запровадження Податковим кодексом України нових податкових пільг призвело до відчутних фіскальних втрат

у 2011–2012 рр., які почали зменшуватися у 2013–2014 рр. Теоретично збільшення втрат внаслідок пільгового оподаткування повинно призвести до вивільнення ресурсів у суб'єктів господарювання, перш за все вітчизняних, на інвестиційні цілі. Проте насправді обсяг капітальних інвестицій у розрахунку на 1 грн втрат від пільг у 2011 р. досяг найнижчого рівня на всьому досліджуваному часовому інтервалі (2005–2014 рр.). У 2013 р. обсяг капітальних інвестицій у розрахунку на 1 грн втрат дещо збільшився порівняно з 2011 і 2012 роками, однак залишався нижчим за передкризовий 2008 р. Ефективність використання податкових пільг найвищої позначки досягла у 2012 році. Аналогічний висновок можна зробити і щодо динаміки прямих іноземних інвестицій у відповідь на розширення системи податкових пільг. Зазначене свідчить про те, що запровадження нових податкових пільг не стало достатньою причиною для зростання інвестицій в економіку України.

Обсяг капітальних інвестицій та прямих іноземних інвестицій свідчить про те, що економіка України відчуває гостру нестачу як зовнішніх, так і внутрішніх інвестиційних ресурсів.

Варто зазначити, що для великих інвесторів податкові пільги іноді мають другорядне значення на відміну від малого та середнього бізнесу, який завжди чутливий до браку вільного капіталу. Разом з тим саме малі та середні підприємства здатні у короткий термін суттєво покращити ситуацію на ринку праці та сприяти зниженню соціальної напруги на недостатньо розвинених територіях.

До того ж іноземні інвестори віддають перевагу прозорій, зрозумілій для них та стабільній системі податкових пільг. Це насамперед підтвер-

Таблиця 1

Втрати бюджету внаслідок пільгового оподаткування, капітальні інвестиції та прямі іноземні інвестиції в Україні у 2005–2014 рр. [3-5]

Показники	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Втрати бюджету внаслідок пільгового оподаткування, млрд грн	12,3	13,5	17,4	22,8	28,2	37,1	59,2	48,7	35,6	33,2
Капітальні інвестиції (у фактичних цінах)*, млрд грн	111,2	149,0	222,7	272,1	192,9	189,1	259,9	293,7	267,7	204,1
Прямі іноземні інвестиції, млрд грн**	82,8	107,1	148,9	188,1	311,1	357,7	394,9	435,7	465,5	545,8
Капітальні інвестиції на 1 грн втрат від пільг	9,0	11,0	12,8	11,9	6,8	5,1	4,4	6,0	7,5	6,1
Прямі іноземні інвестиції на 1 грн втрат від пільг	6,7	7,9	8,6	8,3	11,0	9,6	6,7	8,9	13,1	16,4
Темпи зростання втрат бюджету, %	97,6	109,8	128,9	130,8	123,5	131,3	162,7	81,9	73,1	93,3
Темпи зростання капітальних інвестицій, %	124,5	134,0	149,5	122,2	70,9	96,1	137,4	113,0	91,1	76,2
Темпи зростання прямих іноземних інвестицій, %	242	129,3	139,0	126,3	165,4	115,0	110,4	110,3	106,8	117,3
Коефіцієнт зростання капітальних інвестицій на 1 грн зростання пільг	1,28	1,22	1,16	0,93	0,57	0,73	0,84	1,38	1,25	0,81
Коефіцієнт зростання прямих іноземних інвестицій на 1 грн зростання пільг	2,48	1,18	1,08	0,97	1,34	0,88	0,68	1,35	1,47	1,25

*Починаючи з 2010 року не включається сума податку на додану вартість

**розраховано за середнім за період офіційним курсом НБУ гривні до дол. США

джує практика іноземних інвестицій у Бразилії, Єгипті, Китаї, Малайзії, Сінгапурі. У цих країнах здійснювалася стабільна макроекономічна політика і були наявні такі сприятливі фінансово-економічні умови, як: стабільність і низький рівень процентних ставок, висока норма національних заощаджень та інвестицій у промисловість, порівняно помірний дефіцит бюджету, значні темпи зростання обсягів експорту, скорочення зовнішньої заборгованості, а також здійснення послідовної структурної політики [6, с. 155].

Важливим чинником стимулювання інвестиційної діяльності є забезпечення стабільності податкового законодавства. Адже для інвестора найважливішим є стабільність та чіткість законодавства, прозорість та передбачуваність процесів адміністрування податків. Неясні чи суперечливі закони спричиняють конфлікти з податковими органами та породжують корупцію. Нестабільність та непередбачуваність законодавства обумовлює високі ризики, низькі прибутки і несприятливий інвестиційний клімат. На нашу думку, з метою поліпшення інвестиційного клімату та стимулювання залучення іноземних інвестицій на довгострокову перспективу доцільно накласти на 20 років мораторій на будь-які зміни в умовах, на яких іноземні інвестори вклали свій капітал у розвиток економіки України.

Вважаємо, що механізми податкового впливу є важливим, але не єдиним інструментом заохочення та підтримки інвестиційної діяльності. Окрім податкових стимулів держава має ство-

рити відповідну інфраструктуру, заохочувати вирішення екологічних та соціальних проблем з метою залучення інвестицій для регіонального розвитку. За даними Державної статистичної служби України [7, с. 5], найбільший обсяг прямих іноземних інвестицій на початок 2014 року надійшов у м. Київ (48,2% від загального обсягу), Дніпропетровську (15,6%), Харківську (3,8%), Київську (3,4%) та Одеську (2,9%) області, тобто у регіони з найбільш розвинутою інфраструктурою та значним промисловим і кадровим потенціалами.

Значення мають також інші складові підприємницького клімату, які пов'язані з наявністю або відсутністю адміністративних бар'єрів для ведення бізнесу. Оскільки ця проблема в Україні далека від свого вирішення, вважаємо, що преференціальний режим для інвесторів повинен також передбачати певний набір адміністративних пільг, до яких можна віднести: спрощений порядок погодження дозвільної та проектної документації для початку реалізації проекту; зменшення кількості перевірок органів державного нагляду, спрощений візовий режим для іноземних інвесторів і громадян, які реалізують інвестиційні проекти в країні, тощо. За сучасних умов вирішальними факторами сприятливого/несприятливого інвестиційного клімату в Україні є наявність військових дій, рівень корупції, активізація/гальмування процесу реформ у країні.

В умовах світової конкуренції за інвестиційні ресурси важливе значення для інвестора при

Таблиця 2

Місце України у міжнародних рейтингах у 2006–2014 рр. [8-11]

Показник	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Індекс сприйняття корупції (Corruption Perception Index)	99 з 163	118 з 179	134 з 180	146 з 180	134 з 176	152 з 182	144 з 176	144 з 177	142 з 175
Індекс глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index)	н.д.	73 з 131	73 з 134	72 з 134	82 з 139	89 з 142	82 з 140	73 з 144	76 з 144
Індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom)	99 з 157	125 з 161	133 з 157	152 з 179	162 з 179	164 з 179	163 з 179	161 з 179	155 з 178
Індекс ведення бізнесу (Doing Business)	124 з 155	118 з 179	139 з 178	145 з 183	147 з 183	149 з 183	152 з 183	137 з 183	112 з 183

Таблиця 3

Місце України у рейтингу Doing Business за 2009–2015 рр. [12]

Параметри індексу	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Зміна 2015 до 2014
Складність ведення бізнесу, загальна оцінка	145	147	149	152	140	112	96	+16
<i>за субіндексами:</i>								
започаткування бізнесу	128	136	118	116	50	69	76	-7
реєстрація власності	140	160	165	168	158	88	59	+29
сплата податків	180	181	181	183	168	157	108	+49
підключення до мережі електропостачання	-	-	169	170	170	182	185	-3
виконання зобов'язань по контракту	48	43	44	44	45	44	43	+1
банкрутство	143	145	158	158	157	142	141	-1
отримання кредиту	28	30	21	23	24	14	17	-3
дозвільна система у будівництві	179	181	182	182	186	68	70	-2
зовнішня торгівля	121	139	136	144	148	153	154	-1
захист прав інвесторів	142	108	108	114	127	107	109	-2

прийнятті інвестиційних рішень мають показники різноманітних міжнародних рейтингів, що дають можливість оцінювати зміни економічних та інфраструктурних умов різних країн. Фактично міжнародні рейтинги є своєрідним барометром ділової репутації, конкурентоспроможності, а відповідно й інвестиційного клімату держави. Такі показники, як податкове навантаження, ставки основних податків, кількість податкових платежів тощо є одними із основних індикаторів, що враховуються у міжнародних та локальних рейтингових системах.

Розглянемо місце України в основних міжнародних рейтингах (табл. 2). З 2006 по 2011 рр. Україна поступово переміщувалася до кінця списків більшості міжнародних рейтингів. Після 2011 р. ситуація почала дещо покращуватися, проте не радикально. Ці індекси дають чіткий сигнал, що інвестиційний клімат в Україні не є комфортним для підприємців, особливо у короткостроковій та середньостроковій перспективі, внаслідок відсутності практичних кроків, які б забезпечували економічну свободу та захист інтересів усіх учасників бізнес-процесів за чітких, усім зрозумілих, передбачуваних та неупереджених правил ведення бізнесу.

Для аналізу динаміки оцінки податкової політики в Україні зупинимось на більш детальному аналізі показників рейтингу «Doing Business» (табл. 3).

Якщо розглядати значення цього рейтингу у загальному підсумку, можемо констатувати певну позитивну динаміку в останні роки. Проте позиція України до випуску рейтингу Doing Business-2015 (DB-2015) залишалася за межами сотні, що свідчило про те, що суб'єкти господарювання витрачали значну кількість часу на спілкування з державними органами влади, а декларування про зменшення кількості узгоджувальних та ліцензійних документів залишилися на папері. Україна у цьому рейтингу випереджала лише окремі країни Південної Азії та Африки. Як зауважують експерти-економісти, головна проблема для підприємців в Україні – адміністративні бар'єри.

За даними рейтингу DB-2015, інформація для якого збиралася з липня 2013 року до кінця червня 2014 року, в нашій державі значно покращилася ситуація з реєстрацією власності

(зростання на 29 пунктів) та сплатою податків (зростання на 49 пунктів). Але один із ключових субіндексів для інвесторів – захист прав інвесторів – знизився у DB-2015 порівняно з DB-2014 на 2 пункти – до 109. Незважаючи на те, що в Україні діють закони «Про акціонерні товариства» та «Про захист економічної конкуренції», які покликані захищати право власності та конкурентні позиції кожного інвестора, високий рівень корупції у країні, особливо у судовій системі, вибіркоче законодавство, створене внаслідок лобіювання інтересів певних політично-олігархічних груп, недобросовісна конкуренція та військові дії, знижують активність внутрішніх та зовнішніх інвесторів. У 2014 році Уряд України та Європейський банк реконструкції та розвитку підписали меморандум про боротьбу з корупцією, який покликаний сприяти боротьбі з корупцією та заохотити інвесторів більше інвестувати в економіку України.

Згідно із субрейтингом «Сплата податків (Paying Taxes)», Україна піднялася з 157 місця на 108 позицію у DB-2015. Визначено, що середнє вітчизняне підприємство здійснює 5 податкових платежів протягом року, витрачаючи на це 350 годин, тоді як в країнах Європи та Центральної Азії ці процедури займають значно менше часу (табл. 4).

У Doing Business – 2015 експерти Світового банку зазначили спрощення сплати податків шляхом удосконалення системи електронного документообороту, спрощення звітності по податках на прибуток і ПДВ, а також ЄСВ, завдяки чому скоротився час на подачу звітності на 40 годин (з 390 до 350 годин), спрощення процедури отримання свідоцтва платника ПДВ тощо.

Таким чином, аналіз динаміки субрейтингів «Сплата податків» дозволяє зробити висновок, що суб'єкти господарювання стикаються з такими проблемами вітчизняної податкової системи (з точки зору легкості ведення бізнесу), як суттєві витрати платників щодо виконання податкових зобов'язань та значний рівень податкового навантаження.

Підвищення позиції України в рейтингу DB-2015 – це певний сигнал про позитивні зміни в міжнародних оцінках її бізнес-клімату. У той же час дослідження Світового банку не враховує багато аспектів бізнес-середовища, які є

Таблиця 4
Динаміка показників України в субрейтингу «Сплата податків» рейтингу Doing Business за 2009–2015 рр. [12]

Показник	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015		
	Україна						Україна	Європа та Центральна Азія	ОЕСР
Кількість платежів протягом року	99	147	135	135	28	28	5	20,5	11,8
Час, годин	848	736	657	657	491	390	350	234,3	175,4
Податок на прибуток (%)	-	-	-	-	11,6	11,2	9,7	10,4	16,4
ПДФО та Єдиний соцвнесок (%)	-	-	-	-	43,1	43,1	43,1	21,4	23
Інші податки (%)	-	-	-	-	0,7	0,7	0,1	3,1	1,9
Загальна ставка податку (% прибутку)	58,4	57,2	55,5	57,1	55,4	54,9	52,9	34,9	41,3

важливими для інвесторів. Зокрема, не здійснює оцінку якості управління фіскальною системою, рівня кваліфікації робочої сили, стійкості фінансової системи тощо.

Серед локальних рейтингів найбільш вагомим є рейтинг інвестиційної привабливості України, який готує Європейська бізнес асоціація (ЄБА). За результатами опитування 112 керівників компаній – членів ЄБА, у другому кварталі 2015 року індекс інвестиційної привабливості України становив 2,66 бали за п'ятибальною шкалою (у другому кварталі 2014 р. – 2,74) [13], що є нижчим за 3 бали – нейтральне значення індексу.

За результатами опитування, 81% бізнесменів незадоволені станом інвестиційного клімату в Україні; 49% керівників не помітили позитивних змін; 16% – відзначають стабілізацію валюти і лише 6% респондентів вважають інвестиційний клімат в Україні сприятливим.

До негативних змін в інвестиційному кліматі протягом останніх 3 місяців 35% респондентів відносять повільне впровадження та/або відсутність реформ; 20% – корупцію; 19% – податкову та фіскальну регуляцію і тиск.

Щодо ключових проблем, які викликають занепокоєння у інвесторів, то це – повільне впровадження реформ, високий рівень корупції, а також тиск з боку податкової та митної систем.

Одним із важливих і поки що не вирішених питань щодо активізації іноземних інвестицій є необхідність удосконалення законодавства в інвестиційній сфері України. Нині велика кількість законів та інших нормативно-правових актів, якими регулюються відносини в інвестиційній сфері, являють собою розгалужену «правову павутину», яка заплутує потенційного інвестора і не сприяє розвитку бізнесу. Відсутність сталої, цілісної та взаємоузгодженої правової системи в інвестиційній сфері є одним із факторів, що впливає на міжнародні рейтинги України і послаблює її позиції у конкурентній боротьбі за інвестиційні ресурси.

Висновки. У ході імплементації Податкового кодексу України було зроблено низку позитивних кроків на шляху стимулювання інвестиційної активності та покращення інвестиційного клімату в країні, проте, на жаль, вони не знайшли відповідного відображення у рівні конкурентоспроможності України на світовому ринку капіталів та інвестицій. Основними причинами цього є низька здатність економіки ефективно абсорбувати інвестиції, нестабільна законодав-

ча база, політична невизначеність, недовіра до дій влади, нестабільна макроекономічна ситуація, значне податкове навантаження, негативні очікування щодо розвитку вітчизняної економіки в умовах проведення антитерористичної операції, недостатній рівень розвитку інфраструктури фінансових ринків. Усе вищеперелічене формує умови, за яких розміщення капіталу в Україні стає недоцільним або економічно неоправданим.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Інвестування української економіки: монографія / За ред. А.І. Сухорукова. – К.: Нац. ін-т проблем міжнар. безпеки, 2005.
2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» / (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 7-8, № 9, ст.55) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/71-19/paran2#n2>.
3. Звіт Міністерства фінансів України // Бюлетень НБУ – 2013. – № 6 (243). – 187 с.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Статистичний бюлетень. Капітальні інвестиції в Україні за 2013 рік. Київ, 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
6. Реверчук С.К. Інвестологія: наука про інвестування: [навчальний посібник] / С.К. Реверчук, Н.Й. Реверчук, І.Г. Скоморович та ін.; за ред. докт. екон. наук, проф. С.К. Реверчука. – К.: Атака, 2001. – 250 с.
7. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у 2013 році. Експрес-випуск [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
8. Щорічний рейтинговий звіт: Corruption Perceptions Index 2006–2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.transparency.org>.
9. Щорічний рейтинговий звіт: WEF Global Competitiveness Report 2007–2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.weforum.org/>.
10. Щорічний рейтинговий звіт: Index of Economic Freedom [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/ranking>.
11. Щорічний рейтинговий звіт: Doing Business [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2015>.
12. Ease of Doing Business in Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine#paying-taxes>.
13. Індекс інвестиційної привабливості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eba.com.ua/uk/about-eba/indices/investment-attractiveness-index>.